СӨЖ

АХМЕТ ЯСАУИ УНИВЕРСИТЕТІ

Тақырыбы: Түргеш қағанаты

Түргеш қағанаты (704 – 756ж.ж)

Түргештер – Батыс түрік қағандығындағы бес арыс ел дулаттың белді тайпасы. Түркештер – ежелгі үйсін,дулат ұлысының ұрпағы. Шежіре деректерінде "сары үйсін" деп аталады.

ТҮРГЕШ ҚАҒАНАТЫ

699 жылы Түргеш тайпалары күшейе бастады. 704 жылы Түргеш тайпасының қағаны Үшлік қытайлармен күресте жеңіске жетеді. Бұл жеңісте түргеш тайпасының беделі өсті және Түргеш қағандығының құрылуына жол ашылады. Үшлік қаған Жетісудан Бөрі-шадты қуып шығып, өз билігін орнатты.

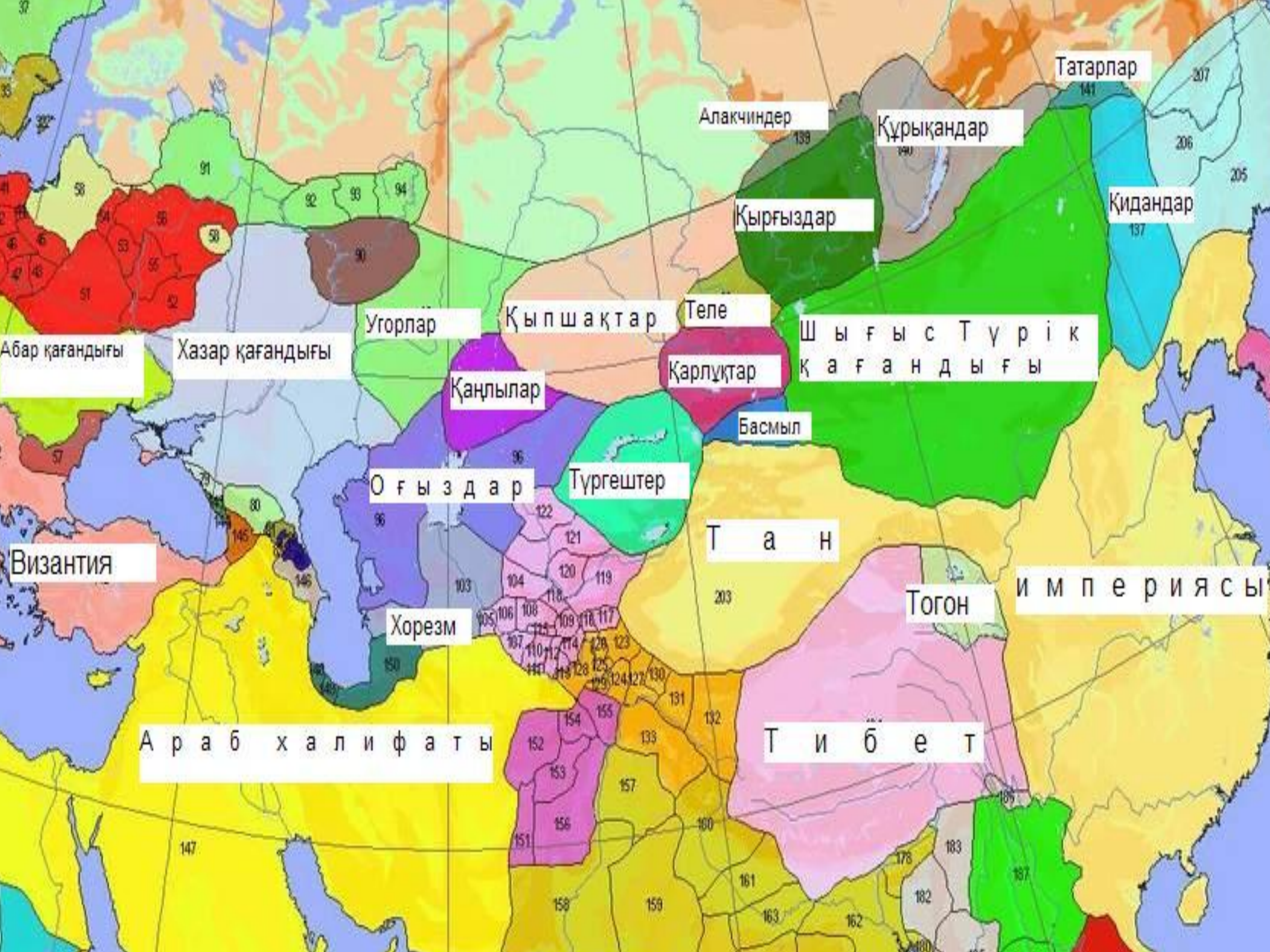
Татарлар
Алакчиндер
Құрықандар
Қырғыздар
Қидандар
Теле
Қыпшақтар
Угорлар
Шығыс Түрік қағандығы
Абар қағандығы
Хазар қағандығы
Қарлұқтар
Қаңлылар
Басмыл
Оғыздар
Түргештер
Тан империясы
Византия
Тогон
Хорезм
Араб халифаты
Тибет

Түргеш тайпалары VI ғасырда Шу, Іле өзендері аралығындағы үлкен аймақты мекендеді және Жетісудағы Керуен жолдарының көбі солардың бақылауында болды. Үшлік өзінің негізгі тайпаларын екі ордаға бөлген: бірінші ордасын Шу бойындағы Суябқа, ал екінші ордасын Іле өзені жағасындағы Күнгіт қаласына орналастырды.

Тюргешский
каганат
Тюргешский
каганат
Кангары
Карлуки
Уйгуры
Согд
Арабы
Тараз
Суяб
Шаш
Узкенд
Кашгар

- *Қағанаттағы жоғарғы лауазым – қаған.*
- *Қағанаттың негізін қалаған – Үшлік қаған (699 – 706).*
- *Үшлік қаған тұсында қағанат 20 әкімшілік аймаққа бөлінді. Әр аймақта 7 мың әскер болды.*
- *Түргеш тайпалары сары және қара түргештер болып бөлінген.*
- *Қағанатты басқарған қағандар:*
- *Үшлік қаған (699 – 706)*
- *Сақал қаған (706 – 711)*
- *Сұлу қаған (715 – 738)*
- *Тұқарсан Құтшар қаған (739 – 748)*
- *Жыпыр қаған (749 – 753)*

Үшлік қаған 706 жылы қаза болды. Қағанатта Үшлік қағаннан кейін оның мұрагері болып, баласы Сақал қаған (706 – 711) таққа отырды. Сақал қаған билік құрған тұста қағанатта ішкі бірлік болмай, сыртқы жағдайы да аса қиын еді. Олар батыста соғдылармен бірге арабтарға қарсы табанды күрес жүргізіп жатты, оңтүстікте бұларға Тан әулетінің әскері зор қауіп төндіріп тұрды. 708 – 714 жылдары сары және қара түргеш тайпаларының арасында билік үшін талас тартыс басталды. Оны Шығыс Түрік қағанатының қағаны Қапаған пайдалануға тырысып, 711 жылы Болучу түбінде (Жоңғария) өткен соғыста түргештерді күйрете жеңді.

- Батыста: Арабтардың шапқыншылығы күшейіп тұрды;
- Оңтүстік – шығыста: Қытай мемлекеті үлкен қауіп төндірді;
- Солтүстік – шығыста: Шығыс Түрік қағандығы Жетісу жеріндегі ішкі қайшылықтарды пайдалануға тырысты.

Тюргешский каганат
Тюргешский каганат
Кангары
Карлуки
Тараз
Суяб
Шаш
Узкенд
Кашгар
Уйгуры
Согд
Арабы

751 жылы Таразға жақын жердегі Атлах қаласында Атлах шайқасы өтті. Негізгі шайқас арабтар мен қытай арасында болды. Шайқас 5 күнге созылды. Шешуші сәтте қытайлықтардың ту сыртындағы қарлұқтар көтеріліс жасап, арабтар жағына шығады. Нәтижесінде араб әскерлерімен түргештер бірлесе отырып, қытай әскерлеріне күйрете соққы берді. Атлах шайқасының тарихи маңызы – қытай әскерлері Жетісудан біржола кетуге мәжбүр болды.

704 – 766 жылдар арасында Таразда теңге соғылған. Археологиялық зерттеу кезінде Тараз қаласынан «Түргеш қағанның

теңгесі» немесе «түріктің көп халқының теңгесі» деген соғды

жазуымен жазылған теңгелер табылған.

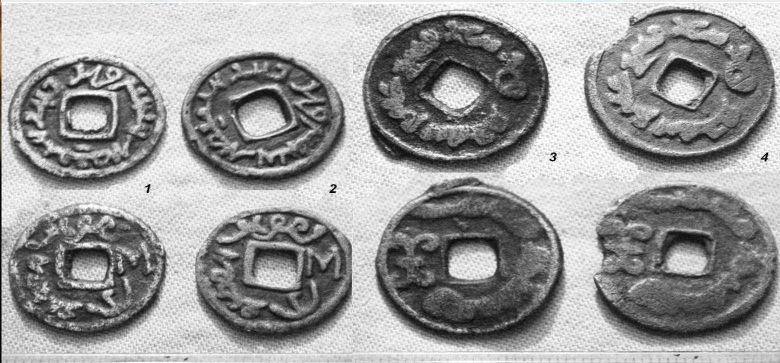
1
2
3
4

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ

БЛАГОДАРЮ ЗА ВНИМАНИЕ!

MyShared